

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

חומר רקע למפגש יולי 2014:

“דיבידנד בעידן הפוסט רעיוני: כיצד צריך להראות מבחן הרווח החדש?”

רקע

תכליתם של מבחני חלוקת דיבידנד הינה לשמור על נושי החברה מפני מצב בו בעלי המניות יעבירו לידיהם את הון החברה כך ש מחד גיסא יותירו אותה ללא יכולת לפרוע את התחייבויותיה לנושים ומאידך גיסא לא למנוע קיום של ניירות ערך מבוססי דיבידנד אשר חיוניים לשוק ההון וכן מאפשרים קיומו של מבנה קונצרני.

סעיף 302 לחוק החברות (להלן – “החוק”) קובע כי “חברה רשאית לבצע חלוקה מתוך רווחיה (להלן - מבחן הרווח), ובלבד שלא קיים חשש סביר שהחלוקה תמנע מן החברה את היכולת לעמוד בחבויותיה הקיימות והצפויות, בהגיע מועד קיומן (להלן - מבחן יכולת הפירעון)”.

על פי מבחן הרווח, החברה יכולה לחלק דיבידנד מיתרת העודפים שלה או מהעודפים שנצברו בשנתיים האחרונות, לפי הגבוה, בניכוי חלוקות קודמות. החוק מגדיר “עודפים” כסכומים הכלולים בהון של חברה ושמקורם ברווח הנקי שלה כפי שנקבע לפי כללי חשבונאות מקובלים, וכן סכומים אחרים הכלולים בהון העצמי לפי כללי חשבונאות מקובלים ושאינם הון מניות או פרמיה. ניתן לראות כי מבחן הרווח מסתמך על נתונים מתוך הדוחות הכספיים ועל כן לכללי החשבונאות השפעה ישירה עליו.

בעוד חברות אינן יכולות לחלק דיבידנד כאשר הן אינן מקיימות את מבחן יכולת הפירעון, הן רשאיות לפנות לבית המשפט בבקשה לאשר להן לבצע חלוקה אף אם הן לא עמדו במבחן הרווח (כאמור, כל עוד מתקיים מבחן יכולת הפירעון).

חוק החברות במתכונתו הנוכחית פורסם בשנת 1999 טרום ה-IFRS. אימוץ ה-IFRS הביא לשינויים רבים בדוחות הכספיים של חברות מדווחות (חברות הכפופות לחוק ניירות ערך, התשכ”ח-1968) שבראשם המעבר למדידה של נכסים והתחייבויות מסוימים על בסיס שווי הוגן. כמו כן, שינויים רבים שהביא עימו ה-IFRS “מחלחלים” גם לדוחות הכספיים של החברות הפרטיות שמיישמות את התקינה הישראלית אשר מושפעת מה-IFRS.

בחודש אפריל 2012 התקיים בפורום דיון אשר עסק בעיקר בשאלה העקרונית האם יש צורך בתיקון מבחן הרווח בחוק החברות בעקבות אימוץ ה-IFRS? במסגרת הדיון הוצג בין היתר המודל האנגלי אשר אינו מאפשר חלוקת דיבידנדים מרווחים רעיוניים.

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

בשנה האחרונה ניכרת הסכמה בקרב גופי הרגולציה – רשות ניירות ערך ומשרד המשפטים - לפיה יש לתקן את מבחן הרווח בכדי למנוע חלוקה מרווחים רעיוניים. במקביל במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2013 נקבע מיסוי על רווחי שיערוך מסוימים (שלא חויבו במס) אשר חולקו וזאת באמצעות מכירה רעיונית של הנכס ששוערך. מטרת הדיון הנוכחי היא להתמודד עם שאלות עומק שעולות לגבי האופן שבו צריך להיות מנוסח ומיושם מבחן הרווח החדש, בהינתן שהחלטה הינה שיש למנוע חלוקת דיבידנדים מרווחים רעיוניים וכן כי מבחן הרווח צריך להמשיך להתקיים.

הצעה לתיקון מבחן הרווח - רשות ניירות ערך

בחודש מרץ 2014 פרסמה רשות ניירות ערך “הצעה לתיקון מבחני החלוקה בחוק החברות - תיקון מבחן הרווח”. ההצעה מכירה בצורך להתמודד עם ההשפעות של ה- IFRS על מבחן הרווח הנוכחי אשר לדעת הרשות גורמות לכך שנפגעת התכלית המקורית שעמדה בבסיסו. עיקרי ההמלצות שגובשו על ידי הרשות לני”ע לגבי מבחן הרווח הינם:

- א. הותרת קיומו של מבחן רווח בנוסף למבחן יכולת הפירעון כחלק מבחינת יכולתה של החברה לחלק דיבידנד.
- ב. מבחן הרווח יתבסס על הדוחות הכספיים המאוחדים המבוקרים או הסקורים האחרונים שפורסמו (כל עוד לא חלפו 6 חודשים ממועד פרסומם) כפי שנעשה גם היום.
- ג. מבחן הרווח יתבסס על יתרת העודפים, בין אם היא נובעת מסכומים שנבעו מהרווח הנקי ובין אם היא נובעת מסכומים שנזקפו ישירות לעודפים, בניכוי יתרת רווח כולל אחר שלילית. כלומר, כך לדוגמה אם לחברה יתרת קרן הון חיובית בשל עלייה בשווי של ניירות ערך המסווגים כזמינים למכירה, היא לא תיכלל ביתרת העודפים שתילקח בחשבון בעת ביצוע מבחן הרווח, אך אם קרן הון זו הינה שלילית, יש להפחית אותה מיתרת העודפים שמשמשים לבחינת מבחן החלוקה.
- ד. מבחן הרווח ייעשה על בסיס דוחות כספיים מאוחדים כאשר לגבי תאגידי מדווחים הם יהיו ערוכים לפי ה- IFRS ולגבי חברות פרטיות הם יהיו ערוכים על פי כללי החשבונאות הרלוונטיים החלים עליהן.
- ה. החלת מבחן רווח מואץ לפיו ניתן יהיה לחלק דיבידנד אף אם יתרת העודפים של התאגיד אינה חיובית. התנאי לביצוע חלוקה זו הינו שהתאגיד הרוויח בארבעת הרבעונים האחרונים (לאו דווקא שנה קלנדרית) ובארבעת הרבעונים שקדמו לארבעת הרבעונים האחרונים וכן מתקיים כי לאחר החלוקה ההון העצמי של התאגיד נותר חיובי. דרישת הרשות לני”ע

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

לרווחיות בכל אחת משתי השנים שקדמו לחלוקת הדיבידנד נובעת מרצונה למנוע מצב בו חברה הסובלת מהפסדים מתמשכים זוכה לעדנה באחד הרבעונים ומרוויחה סכום חד פעמי משמעותי שגורם לכך שהיא מקיימת את מבחן הרווח במתכונתו הנוכחית כיוון שיתרת העודפים שלה בשנתיים האחרונות חיובית.

1. שינוי חישוב יתרת הרווחים הראויים לחלוקה שיעשה על בסיס “רווח שמומש”. על פי הרשות לני”ע, נקודת המוצא של מבחן הרווח תהיה הרווח הנקי בצירוף כל סכום אחר שנזקף ישירות לעודפים כפי שנכלל בדוחות הכספיים המאוחדים. מתוך סכום זה ינוטרלו שינויים בשווי ההוגן של נכסים והתחייבויות שלא מומשו כדוגמת רווחי שערך נדל”ן להשקעה, רווחי אקוויטי בניכוי דיבידנד שהתקבל מהחברה המוחזקת, רווח מרכישה הזדמנותית (מוניטין שלילי) ושינויים נוספים המצוינים בהצעת הרשות לני”ע. כמו כן, ניתן יהיה לבצע קיזוז של הפסדים הנובעים מהנכסים וההתחייבויות המוזכרים לעיל עד לגובה הרווחים שמקורם בנכסים והתחייבויות אלה. כאשר החברה תממש בפועל את הנכסים וההתחייבויות המצוינות, יתווספו ליתרת הרווחים הראויים לחלוקה סכומי הרווח המצטברים שנוטרלו בעבר.

בהצעתה, הרשות לני”ע קובעת הוראות מעבר בקשר לתיקון מבחן הרווח לפיהן ביום כניסת התיקון לתוקף יתרת העודפים בניכוי יתרת רווח כולל אחר שלילית המבוססת על דוחות הכספיים המאוחדים האחרונים תיחשב כרווחים הראויים לחלוקה של החברות. כלומר, גם רווחים אשר אמורים להיות מנוטרלים על פי הצעת הרשות “יוכשרו” באופן חד פעמי. החל ממועד כניסת התיקון לתוקף תיישמנה החברות את ההתאמות שצינו בסעיף ו’ לעיל. השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות במועד כניסת התיקון לתוקף יהווה את הבסיס למדידת השינויים בשווי ההוגן כך שלא תיווצר כפילות בעתיד.

סוגיות עומק לדיון בפורום

מעבר לשאלה הבסיסית האם השינוי התפיסתי מוצדק לרבות בהקשר של השלכותיו העסקיות על המבנים הקונצרניים במשק, נקודת המוצא של הסוגיות שלהלן הינה התפיסה כי יש למנוע חלוקת דיבידנדים מרווחים רעיוניים וכן כי מבחן הרווח צריך להמשיך להתקיים.

1. נקודת המוצא של מבחן הרווח –

א. האם יש להתייחס לדוחות הכספיים המאוחדים או לדוחות הכספיים הנפרדים (סולו)?

תכנית בחשבונאות

“פורום שווי הוגן” - FVF - Fair Value Forum

- ב. כיצד יש להתייחס לעסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה שנזקפות להון העצמי?
  - ג. האם יש להתייחס לרווח הנקי או לרווח הכולל?
2. השקעות בחברות כלולות -
  - א. האם יש לנטרל רווחי אקוויטי בגין חברות כלולות?
  - ב. כיצד יש להתייחס לרווח מהנפקה לצד ג' בחברה כלולה?
3. נטרול רווחים רעיוניים -
  - א. האם המבחן צריך להיות מנוסח בגישה מבוססת עקרונות או גישה מבוססת כללים?
    - ב. מהו הגבול בין רעיוני ללא רעיוני? למשל, האם מניות סחירות תיחשבנה כלא רעיוני ומניות לא סחירות הן כן רעיוני? האם רווח ממכירת מלאי ללקוח באשראי הינו רווח שמומש? האם רווח ממכירת חברה מוחזקת תוך מתן הלוואת מוכר בהיקף משמעותי היא רווח שמומש? האם הכנסות מימון שנובעות מיתרת לקוחות שצמודה למטבע חוץ היא לא רעיונית?
    - ג. האם המבחן צריך להיות א-סימטרי, כלומר, נטרול רווח רעיוני אך אי נטרול הפסד רווח רעיוני במצטבר?
    - ד. במידה ויוחלט לנטרל את הרווח הרעיוני, כיצד יש לעשות זאת? לדוגמה, בנדל"ן להשקעה מנטרלים אמנם את רווח השערוד, אך האם לא צריך להוריד את הוצאות הפחת? לדוגמה, במקרה שנקודת המוצא היא הדוחות המאוחדים ומנטרל רווח ממוניטין שלילי, האם לא צריך לנטרל גם את הפחתות עודפי העלות בגין הנכסים וההתחייבויות המזוהים בעתיד?
    - ה. האם צריך לנטרל גם הוצאות שאינן המזומן כמו הוצאות בגין תשלום מבוסס מניות?
  4. באיזה אופן צריך להיות מיושם המבחן – האם בדוח נפרד עם ביקורת רוי"ח או רק כגילוי? אילוץ עלות - תועלת.
  5. האם נדרש במקביל שינוי גם של האפשרות לבצע הפחתות הון באישור בית המשפט?
  6. הוראות מעבר – כיצד יש להתייחס לרווחים רעיוניים שהצטברו ליום המעבר?